

palliatieve zorg
postuniversitair

korte interventies

met kapstokken, literatuur

- dag 1** concept palliatieve zorg en communicatie over ongeneeslijk ziek zijn
voorafgaande zorgplanning
- dag 2** overzicht palliatieve therapieën en bijzondere patiëntengroepen
- dag 3** pijn- en symptoomcontrole en psychische problematieken
- dag 4** specifieke palliatieve therapieën en urgenties / palliatieve sedatie
- dag 5** ethische reflecties over palliatieve zorg,
existentiële en socio-culturele aspecten en rouwzorg

Dag 1: 27 november 2021

Uur	Inhoud	Docenten
9u-9u30	Introductie opleiding Begrippen, historiek, voorzieningen	Wim Distelmans
9u30-10u45	Overgang van curatie naar palliatie Reacties en reflecties	Wim Distelmans
10u45-11u	Pauze	
11u-12u15	Introductie in de communicatie via film Wit Het communicatieproces rond slecht nieuws	Vicky Van de Velde
12u15-13u	Lunch	
13u-13u45	Vroege communicatie over palliatieve zorg en levenseinde: voorafgaande zorgplanning	Lieve Van den Block
13u45-14u30	Introductie training voorafgaande zorgplanning	Paul Destrooper
14u30-14u45	Pauze	
14u45-16u00	Oefensessie Voorafgaande zorgplanning	Paul Destrooper Inge Verhees

begrippen, historiek voorzieningen

Wim Distelmans MD MPH PhD

opzet PALM

aandacht voor: langer (over)leven, vergrijzing, patiëntenparticipatie

opleiding: zelfkritisch, empathisch, nuchter

informatieoverdracht: redelijk eigenzinnig

korte 'take home messages' + literatuur

interactief

aandacht voor de grondhouding

PALM nadruk op **zorg** voor palliatieve patiënten

LEIF nadruk op **beslissingen** bij het levenseinde

LEIF + PALM = "LEIFELLOW"

respect voor de wil van de patiënt

historiek palliatieve zorg

in UK (1950-1960)

kankerpatiënten

erbarmelijk levenseinde in ziekenhuizen
vanuit 'hospice movement' *intramuraal*

in West Europa (Vlaanderen: 1980-1990)

kankerpatiënten én andere aftakelende zieken

meer aandacht voor medische technologie
dan empathie voor de 'mens'
vanuit 'thuiszorg' *extramuraal*

begrippen: definitie palliatieve zorg (WHO, 2002)

Palliatieve zorg bevordert de levenskwaliteit van patiënten met een levensbedreigende aandoening en van hun familie,
door het vermijden en bestrijding van lijden, door het tijdig herkennen en behandelen van pijn en andere problemen, fysiek, psychosociaal en spiritueel.

begrippen: definitie palliatieve zorg (WHO, 2002)

Palliatieve zorg

- verlicht pijn en andere hinderlijke symptomen
- is gericht op het leven en ziet sterven als natuurlijk proces
- heeft **niet de bedoeling de dood te bespoedigen** of uit te stellen
- integreert psychologische en spirituele aspecten van patiëntenzorg
- voorziet patiënten **supportieve zorg** om zo actief mogelijk te leven tot het einde toe
- ondersteunt de familie in het omgaan met de ziekte van de patiënt en in hun **rouwverwerking**
- werkt **in team** om aan de noden van de patiënt en zijn familie te beantwoorden, alsook voor de rouwzorg indien noodzakelijk
- ijvert naar betere levenskwaliteit en tracht het ziekteverloop ook gunstig te beïnvloeden
- is al **vroeg** in het ziekteproces van toepassing **in combinatie met andere verlengende behandelingen zoals chemotherapie en radiotherapie**, en omvat ook de onderzoeken die nodig zijn om hinderlijke klinische complicaties beter in te schatten en op te vangen.

wet palliatieve zorg (2002)

‘iedere inwoner van België heeft recht op palliatieve zorg’

aanpassing wet palliatieve zorg (2016)

‘ongeacht de levensverwachting’

‘ook tijdens een medische behandeling’

**begrippen: multidimensioneel
interdisciplinair
pluralistisch**

begrippen: multidimensioneel

4 pijlers van ernstig, ongeneeslijk ziek zijn:

- pijn- en symptoomcontrole
- psychologische ondersteuning
- sociale hulp
- aandacht voor existentieel lijden

begrippen: interdisciplinair

begrippen: interdisciplinair

‘je moet weten wat je niet weet’

**begrippen: interdisciplinair
multidimensioneel
pluralistisch**

begrippen: 'paradox van de (palliatieve) thuiszorg'

> **70 % wilt thuis verzorgd** worden tot het einde

> **70 % overlijdt** in ziekenhuis en WZC

voor ongeneeslijke patiënt: thuiszorg duurder dan zorg in ziekenhuis

voor de maatschappij: **thuiszorg goedkoper** dan zorg in ziekenhuis

begrippen: 4 modellen in netwerken palliatieve zorg

palliatieve zorg: door iedereen

huisarts

verpleegkundige

ziekenhuisarts

psycholoog

...

geruggesteund door

netwerk palliatieve zorg (15)	}	palliatieve thuiszorg
		palliatieve eenheid
		support team ziekenhuis/WZC
		supportief dagcentrum

begrippen:

actieve behandeling/therapie: **medische technologie**
gericht op de ziekte

(actieve) **curatieve** therapie: **genezing**

(actieve) **palliatieve** therapie: **levensverlenging & levenskwaliteit**

palliatieve zorg: **geen medische technologie**
gericht op de zieke en familie

begrippen

actieve behandeling/therapie: medische technologie
gericht op de ziekte

(actieve) curatieve therapie: genezing

(actieve) palliatieve therapie: levensverlenging & levenskwaliteit

palliatieve zorg en **NIET zorgen**

begrippen

actieve behandeling/therapie: medische technologie
gericht op de ziekte

(actieve) curatieve therapie: genezing

(actieve) palliatieve therapie: levensverlenging & levenskwaliteit

zorg

verzorging

soins

care

zorgen

muizenissen

soucis

worries

begrippen: palliare versus curare

curare = genezen

pallium = mantel

palliare = met mantel bedekken
toedekken, verstoppen
neutraliseren

van alle klachten, ellende, lijden, symptomen
bij een ongeneeslijke patiënt
ook bij **niet terminale** patiënt
(diabetes, arthrose, ...)

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

palliatief ≠ terminaal

deze zorg wordt véél te laat aangeboden

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

beter

'supportieve' zorg

tijdig bij ernstig, ongeneeslijke zieken

'terminale' zorg

bij het levenseinde

} palliatieve zorg

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

hoofddoel

curatieve
therapie

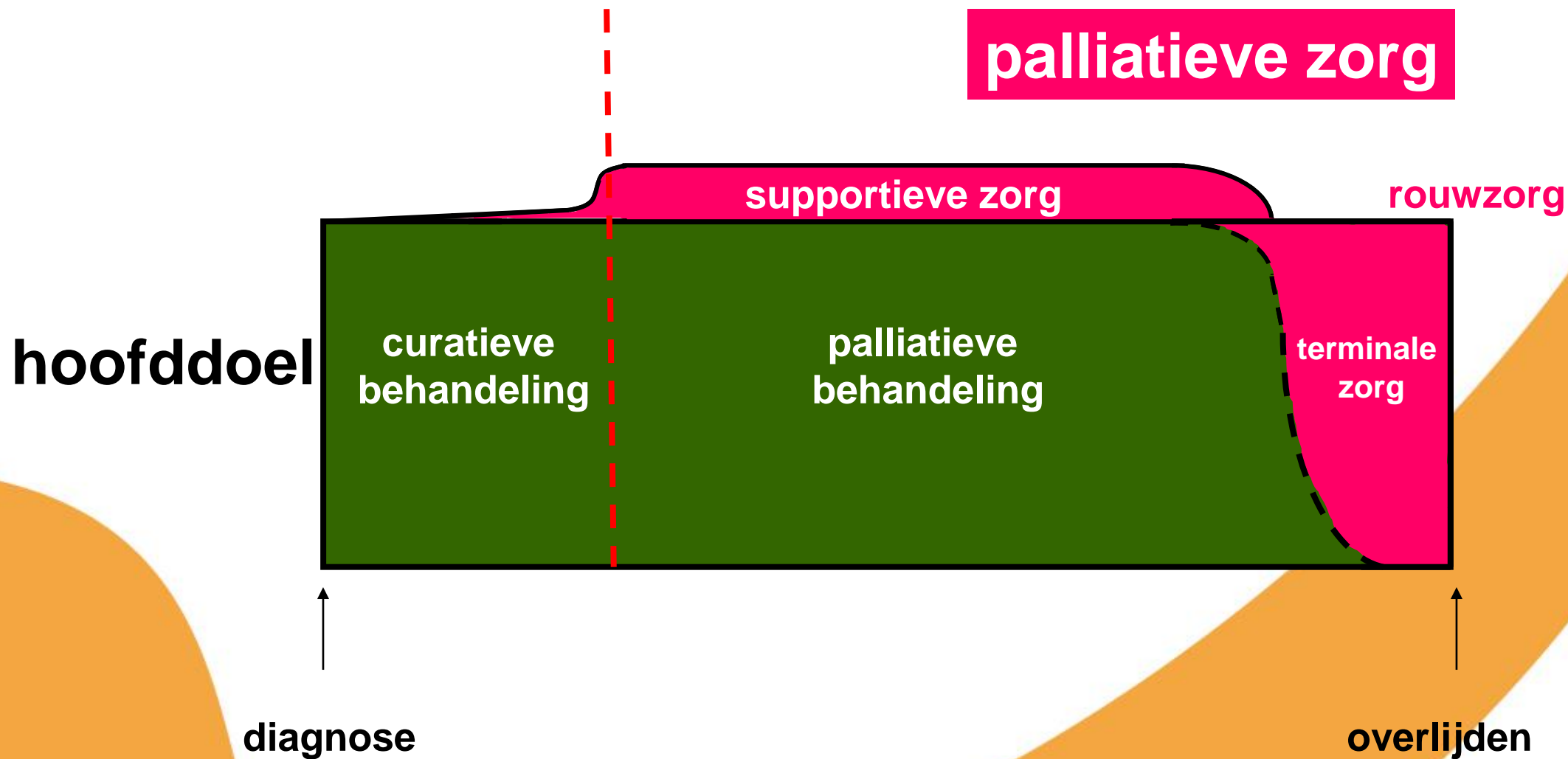
palliatieve
therapie

actieve behandeling

diagnose

overlijden

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

palliatieve zorg =

supportieve zorg + terminale zorg + rouwzorg

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

Jennifer Temel et al, New Engl J Med, 2010

Shalini Dalal et al, The Oncologist, 2011

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

Jennifer Temel et al, New Engl J Med, 2010

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

Jennifer Temel et al, New Engl J Med, 2010

ongeneeslijke longkankerpatiënten

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

Shalini Dalal et al, The Oncologist, 2011

4701 onco-patiënten MD Anderson Cancer Centre (Denver)

**> 40 % verwijzingen naar palliatief team + vroeger
na naamwijziging
'supportive' i.p.v. 'palliative'**

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

grondhouding idem voor

chronische aandoeningen

arthrose, rheuma

diabetes

COPD, chronisch hartlijden, nierlijden, darmlijden, ...

HIV infectie

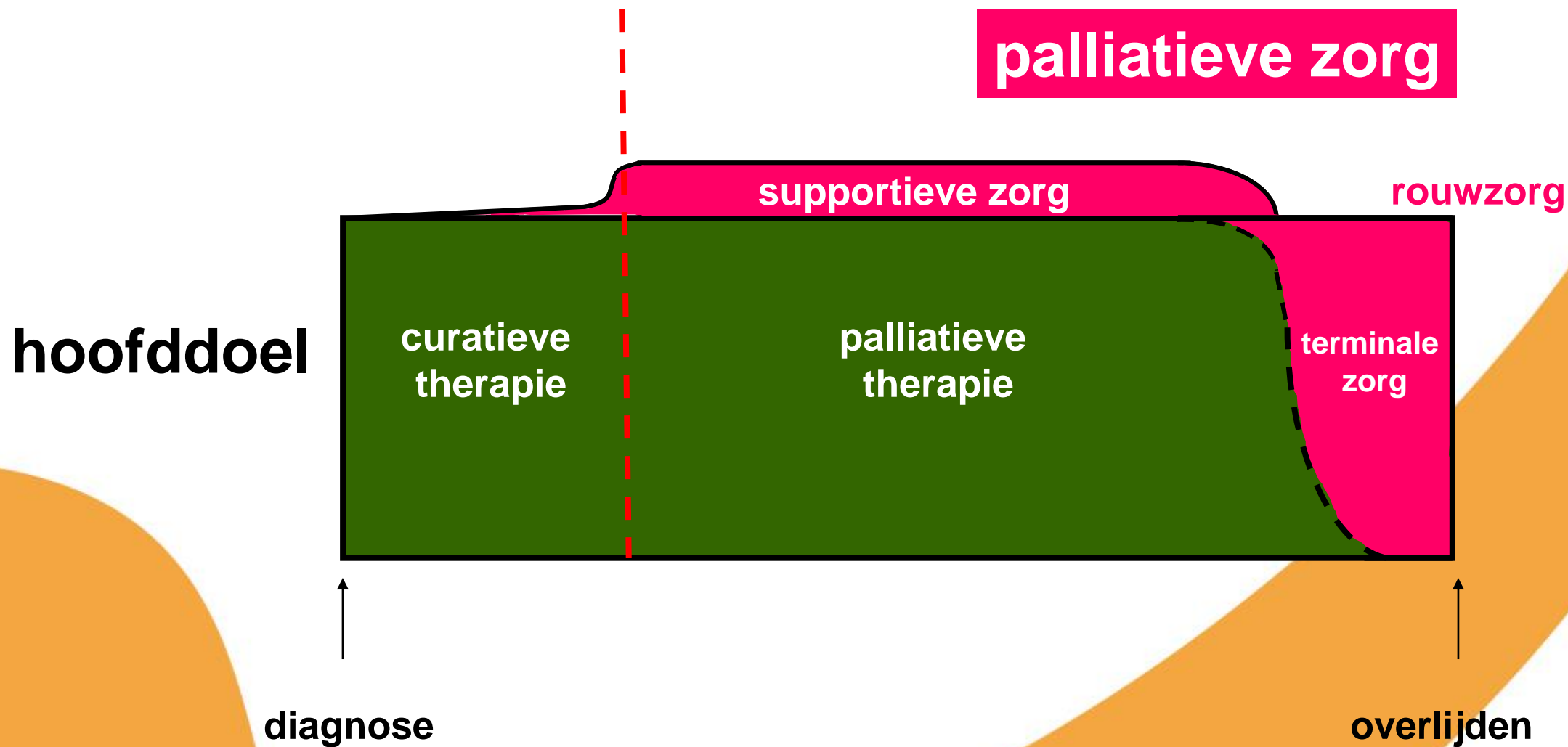
dementie, MS

terminale aandoeningen

sociale voorzieningen

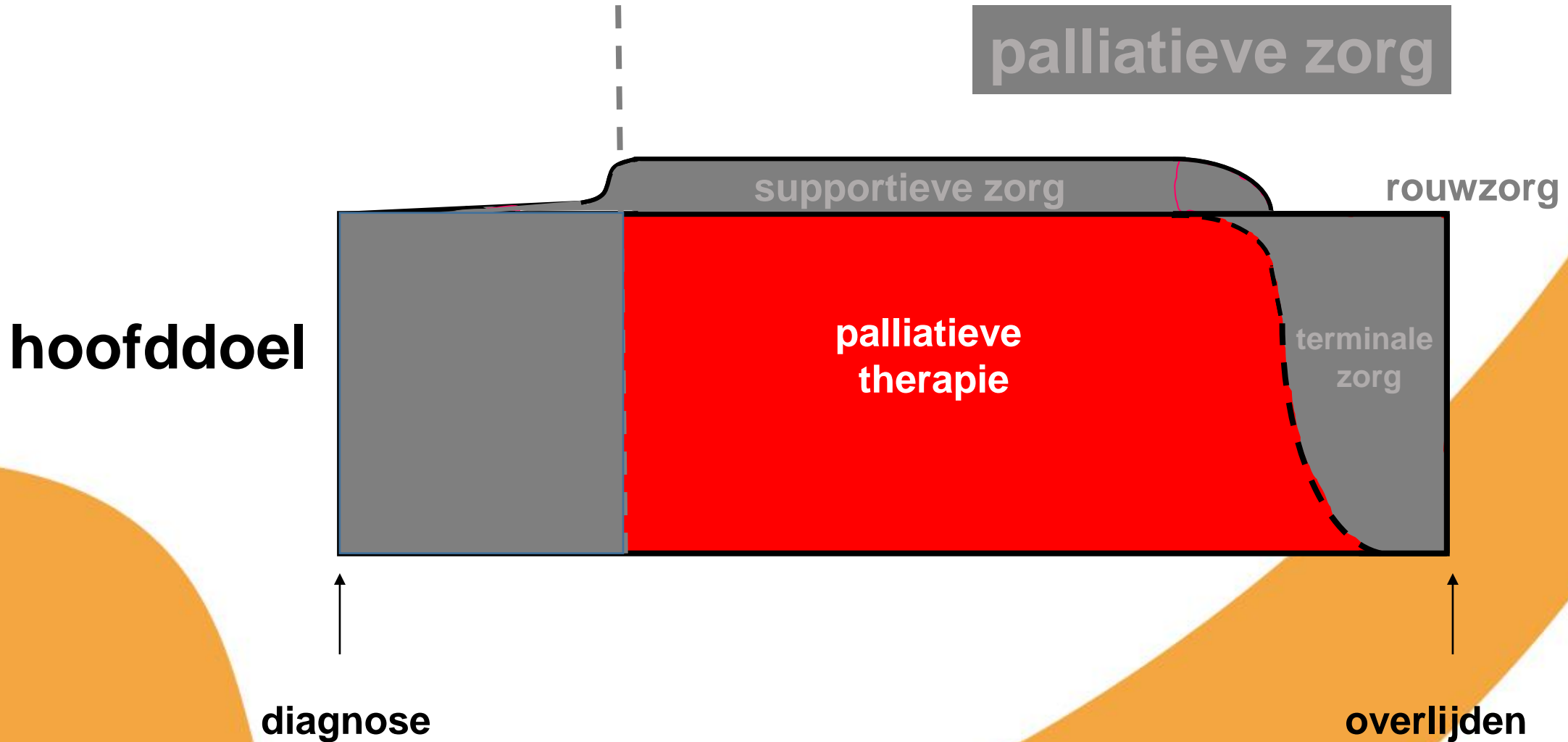
- statuut
- forfait
- bijkomende premies
- wegvallen remgelden
- Vlaamse zorgverzekering

- palliatief verlof/loopbaanonderbreking

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

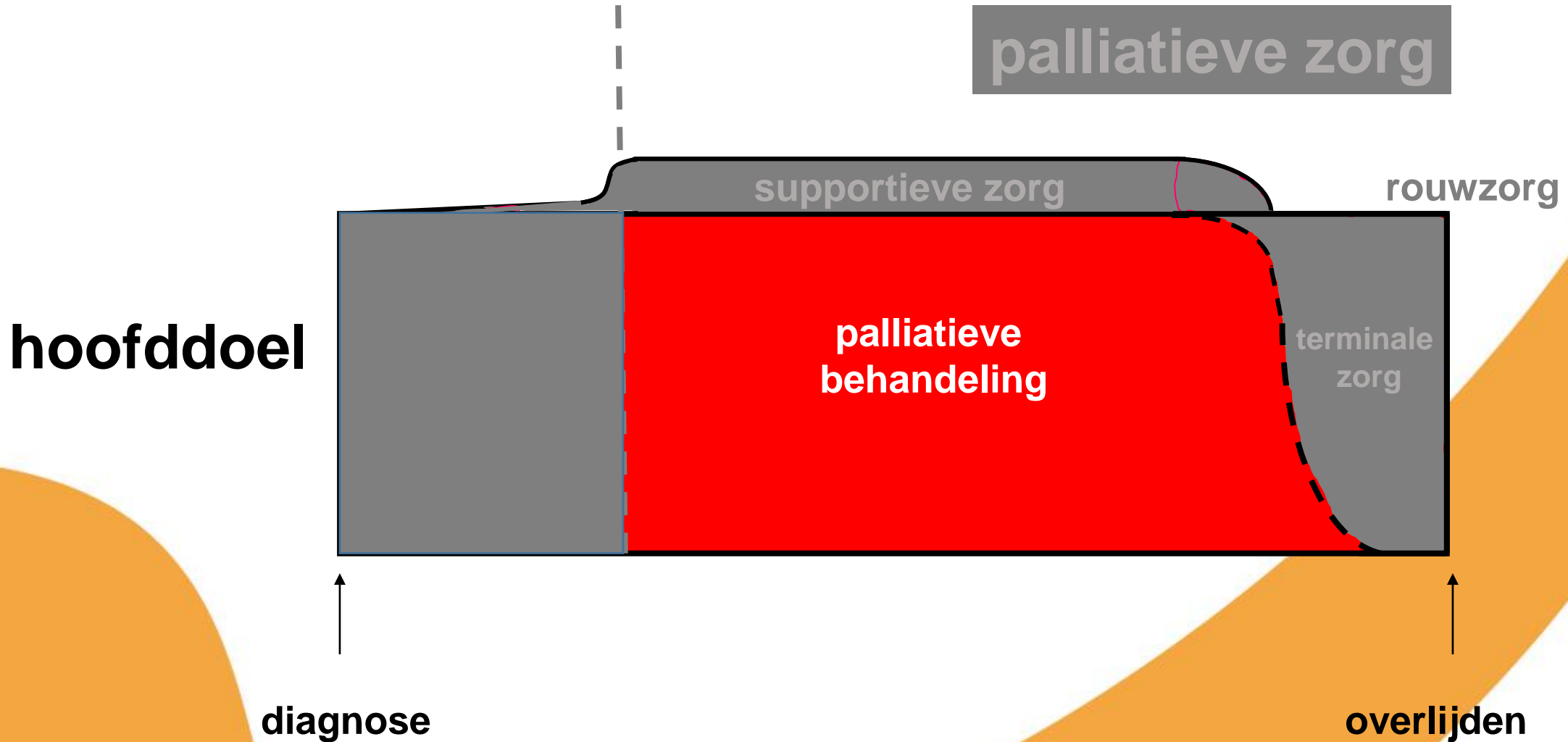

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

begrippen: palliatief is méér dan terminaal

DUS

palliatieve therapie gericht op ziekte

technologie voor levensverlenging

verbetering levenskwaliteit

bv. stents, chemotherapie, prothesen, ...

palliatieve zorg gericht op zieke en familie

geen technologie verbetering levenskwaliteit

bv. pijn- en symptoomcontrole, ...